

CARTES DE PROP

Joan Maragall, de nou

Enric Sòria

La tendència a perdre de vista les coses més evidents deu ser una constant humana, o almenys ho és d'un servidor, com els hipotètics lectors d'aquesta columna ja deuen saber de sobres. Així, fa dues setmanes, vaig intentar establir una apressada nòmina de les commemoracions literàries d'enguany i em vaig deixar la més important, la de Joan Maragall.

Podria al·legar en descàrrec meu que enguany no fa cent anys de la mort del poeta. Els farà l'any que ve, però com que es dona la circumstància que enguany sí que fa 150 anys del seu naixement, els qui s'encairreguen d'aquestes coses han decidit començar ja, i disparant amb pólvora de rei. El dia 2 de març es féu la presentació oficial de l'any Maragall, a càrrec del president Montilla, i amb intervencions dels dos néts més coneguts del poeta, l'expresident de la Generalitat i exalcalde de Barcelona Pasqual Maragall i Mira (sí, sa mare és valenciana) i el seu germà, el polèmic conseller d'Educació Ernest Maragall. Els patricis poden ser socialistes, però no per això deixen de ser patricis, i la família Maragall compta molt a Barcelona. Entre els actes previstos, hi destaca un congrés internacional d'estudiosos i una nova edició de les obres completes.

La importància de la figura de Maragall per a la nostra literatura (i més enllà) no es pot subratllar prou. Va ser el primer escriptor modern en català: el poeta que clausura la Renaixença i introdueix aquesta literatura als problemes, els debats i les possibilitats del segle XX. També va ser —amb Ganivet— el primer intel·lectual digne d'aquest nom de l'Estat espanyol; el primer i un dels

més honestos i millors. També un dels més influents. Els seus articles llavors eren molt comentats i encara avui són admirables. La seua claredat expressiva, sentit comú, decència íntima i poder de convicció fan positiva enveja. No és estrany que Maragall tinga un carrer a València, perquè ací la seua obra era apreciada. Llavors, els escriptors catalans —i en català— eren més valorats a València que ara, sens dubte, i per això Àngel Guimerà i Jacint Verdaguer comparteixen amb Maragall l'honor de tindre un carrer al seu nom a la ciutat del Túria. Eren autors llegits, compresos i estimats com a pròxims (o com a propis). Escriuen en la llengua de tots, i per a tots —per cert, també hi ha un carrer Llorente a Barcelona.

Aquesta bona entesa es va

que escrivieren en cap llengua que no fóra la del imperio, i no sé si Rita Barberà té previst de corregir-ho, ara per ara.

A pesar que tot això és indiscutible, crec que, si l'any Maragall se celebra amb dignitat, serà més pel pes polític dels seus néts que per consideració a la seua obra. Ja abans de morir Maragall, els seus successors es van dedicar a tirar-li terra al damunt de carretades, i aquesta estratègia d'atac al pare ha perdurat, fins ara, amb un èxit del tot immerescut. En

No és estrany que Maragall tinga un carrer a València

amargues veritats sense ombra d'inhibició. Fins i tot el seu catolicisme era massa compromés i massa inquiet per a la colla de sagristans vocacionals que va vindre després. No li ho van perdonar.

Odiaven la popularitat de la seua poesia, la seua ambició, barrejada de tocs sensiblers i exaltacions ingènues, la seua exuberant vitalitat, o el fet que haguera gosat acostar els versos als dolors i les disputes de la gent. Maragall no pretenia ser artificios, i encara menys eburni, ni volia tancar la poesia en cap torre de puresa inviolable. Els seus millors versos no anaven de broma. Va escriure l'*Oda nova a Barcelona*, el *Cant espiritual* i *El comte Arnau*, que són poemes extraordinaris, d'un poder i una penetració subjuga-dors i, en comptes de llegir-los,

El poeta Joan Maragall.

trencar en la generació següent. Els noucentistes catalans no ens van enlluernar gens, i valdria la pena que algú aclarira aquest desencontre. No hi ha cap carrer Josep Carner o Eugeni d'Ors a València. Podria haver-n'hi hagut un dedicat a Carles Riba. Almenys els escriptors valencians el van homenatjar en 1949, però aquells no eren bons temps per a batejar carrers amb noms d'autors

part, Maragall ho va posar fàcil, perquè escrivia en un català prebabià i un punt de la mànega ampla, que en pocs anys va semblar massa arcaic i imprecís als llepafels del pronome feble que el van succeir. Però el refús no era només lingüístic. Maragall era un burges contradiçori, romàntic, mig nietzscheà, autocrític, molt capaç de qüestionar la seua pròpia classe i de cantar les

s'estimen més burlar-se —sense raó— de "La vaca cega", perquè no poden concebre que la tragèdia es pugui abillar d'humilitat. També articles memorables com "La ciutat del perdó" o "La espaiosa y triste España" continuen reclamant uns lectors millors. Si l'any Maragall contribueix a tornar-los-els, més que d'una commemoració, caldrà parlar d'un acte de justícia.

DISSIDÈNCIES

El gen roig

E. Cerdán Tato

Des de fa ja tres anys, a mitjan març, m'apressa la cerca de dades i notes, en els meus desbaratats i sorprenents arxius, d'aquell infame despropòsit que va ser el camp de concentració d'Albatera, hui en el municipi de San Isidro. En realitat, va ser el 1976, que vaig entendre que ja era hora de saber què hi havia passat, en un territori tan salobre, quan milers de presoners van ser conduïts, la majoria en vagons de càrrega o bestiar, i a punta de baioneta, pels franquistes, al que anteriorment va ser camp de treball republicà, que va inaugurar Manuel de Irujo, ministre de Justícia, el 24 d'octubre de 1937. Respecte a aquesta primera etapa, és a dir, la del govern legal i legítim de la República, es disposa d'una àmplia o, si més no, suficient informació documental, de plànols, etc.: de la segona, de la concentracionària, iniciada pels insurrectes, a penes queda res. Fa ja 34 anys que tinc en un calaix el projecte d'un llibre sobre un espai tan sinistre i dolorós. En un principi, vaig recollir testimonis estremidors, una bibliografia escassa i una llista d'uns tres o quatre-cents noms dels molts que van suportar els rigors i les mancances, les vexacions i les tortures, que es practicaven en aquell lloc. Entre les confidències, que llavors vaig rebre, n'hi ha una que insinua la presència d'instructors nazis en la perversa organització del camp. Però cap evidència, fins ara.

Quan el 1981 vaig viatjar a l'extinta RDA (República Democràtica Alemanya), invitat pel Ministeri d'Affers Exteriors, i a Leipzig estant, em van portar a visitar el camp de concentració i extermini de Buchenwald, per on havien passat, entre tants, Jorge Semprún, Léon Blum, Édouard Deladier, i on el dirigent comunista Ernst Thälmann va ser assassinat per ordre de Hitler. Era una commemoració no recorde de què, i posteriorment vam esmorzar a Weimar. Va ser llavors quan el meu amfitrió, que havia sigut brigadista en la guerra civil, em va comentar, sense cap èmfasi, l'assessorament que Himmler, a través de la Gestapo, havia prestat a destacats elements franquistes en matèria de policia política, camps de presoners socialistes, comunistes, anarquistes, racials i indesitjables, i reutilització d'una mà d'obra gratuïta.

La lectura d'un llibre d'Eduardo Pons Prades em va instruir sobre el gen roig, el qual el doctor Vallejo-Nájera perseguia amb vehemència i més ferocitat. Segons l'autor esmentat, el psiquiatre Antonio Vallejo-Nájera "va dirigir el 1938 un estudi sobre els presoners de guerra republicans, per determinar quina malformació portava al marxisme". Fa anys, en l'edició de Catalunya d'aquest mateix diari, va escriure Vicenç Navarro: "Vallejo-Nájera va promoure així les idees racistes i les pràctiques genocides nazis (...), va definir les dones republicanes com la forma més extrema de la degeneració de la raça (...). En realitat, molts dels experiments duts a terme als camps de concentració nazis a Alemanya van ser fets abans per la Gestapo als camps de concentració franquistes (...). I per aquí es va. Però, entre tant, molta atenció. El gen no sols està en els cromosomes i en les molècules d'ADN, sinó que, a vegades, també fa una volta per la bufanda o l'escriptori o el nas. I el gen, si a més és roig, canta bona cosa.

Recomanem...

REVISTA
per ADOLF BELTRAN

L'ESPILL
Número 33
PUV
València, 2009
196 pàgines

DISCOS
per XAVIER ALIAGA

CANDELA
Arròs Caldós
Mésdemil.
Benaguasil
Febrer 2010

NOVEL·LA
per A. B.

LA CASA DE GEL
Joan Pons
Edicions Bromera
Alzira, 2010
206 pàgines

Amb el títol "Laïcitat i religió a Europa", aquest número de la revista L'Espill recull set aportacions que aborden la situació dels plantejaments racionals i emancipadors, que justifiquen una ciutadania d'homes lliures i iguals, en aquests inicis del segle XXI. De la democràcia republicana i les resistències al seu funcionament, que analitza Josep Ramoneda, al destí de la civilització secular, que Salvador Giner tracta de perfilar a partir dels perills que la socaven, es fa un repàs a l'estat del debat públic actual.

Avancem que Arròs Caldós, una formació creada a València el 1996, ha compartit escenari amb Macaco i Muchachito Bombo Infierno. O que confessen tindre entre les seues influències Sargento García, Amparanoia o Mano Negra. La seua és la nodrida lliga de la fusió i el mestissatge, on exploren estils com ara el reggae i ritmes llatins on encaixen les seues combatives lletres. Amb ofici i domini del terreny que xafen, sense desmerèixer en cap moment els seus nítids i populars referents.

No sempre els premis garanteixen obres excepcionals. Aquest llibre, guanyador del Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira, fa honor al guardó. Una llegenda brutal, records d'episodis històrics, secrets biogràfics i un protagonista que escriu amb el desig d'enamorar, amb la seua literatura, la dona que s'estima, componen una ficció complexa, ambientada a l'illa de Menorca, que té la sempre delicada qüestió de l'amor com a tema de fons.